

Hembygdsföreningarna i Västra Götaland - en omvärldsundersökning

"Hembygdsrörelsen representerar en enorm resurs som mera borde komma fram i ljuset i olika sammanhang, inte minst i vissa fora där politiska beslut fattas."

"Verksamheten ses som bakåtsträvande, det svänger för lite för dagens publik."

"Minska antalet föreningar och bilda en 'bygdeförening' med olika kommittéer som behandlar de enskilda ämnesområdena."

"Bygdens befolkning är den viktigaste resursen - det är ju de som kan bygdens historia!!"

Text:

Ylva Blank, Länsstyrelsen.

Omslagsfoto:

Gäseruds hembygdsgård, Dals Ed kommun, ca 1980, fotograf Pål-Nils Nilsson, Riksantikvarie-
ämbetet, Kulturmiljöbild.

Citaten på omslaget är hämtade ur svarsenkäterna.

Innehåll:

INLEDNING	4
<i>Bakgrund</i>	4
<i>Syfte och målsättning</i>	4
<i>Metod och källmaterial</i>	4
<i>Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund</i>	5
<i>Bohusläns hembygdsförbund</i>	5
<i>Västergötlands hembygdsförbund</i>	5
<i>Totalt antal svar</i>	6
SLUTSATSER AV HEMBYGDSFÖRENINGARNAS SWOT-ANALYSER I VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	7
<i>Medlemmarna</i>	7
<i>Föremålen, byggnaderna och arkiven</i>	8
<i>Samverkan och samarbeten</i>	8
<i>Västra Götaland – ett hot mot hembygdsvårslösheten?</i>	9
<i>Vad är en hembygd idag?</i>	9
<i>Arbeta mer med samtiden</i>	10
RESULTAT FRÅN HEMBYGDSFÖRENINGARNA I DALSLAND	11
<i>Styrkor</i>	11
<i>Svagheter</i>	12
<i>Möjligheter</i>	12
<i>Hot</i>	13
RESULTAT FRÅN HEMBYGDSFÖRENINGARNA I BOHUSLÄN	15
<i>Styrkor</i>	15
<i>Svagheter</i>	16
<i>Möjligheter</i>	16
<i>Hot</i>	17
RESULTAT FRÅN HEMBYGDSFÖRENINGARNA I VÄSTERGÖTLAND	19
<i>Styrkor</i>	19
<i>Svagheter</i>	20
<i>Möjligheter</i>	21
<i>Hot</i>	21

Bilaga 1 Idéer och goda exempel

Bilaga 2. Hemarbetsuppdrag. Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund

Bilaga 3 Brev och exempel på svarsenkät till hembygdsföreningar inom Bohusläns Hembygdsförbund

Bilaga 4 Brev och exempel på svarsenkät till hembygdsföreningar inom Västergötlands Hembygdsförbund

Bilaga 5 Förteckning över hembygdsföreningarnas samarbetsparter

Inledning

Bakgrund

Agenda kulturarv har under åren 2002 och 2003 drivits som en bred, gemensam satsning på framtidsfrågor inom kulturarvsområdet i hela landet. Utgångspunkten har varit att diskutera hur kulturmiljövårdens arbets sätt och värdegrund stämmer överens med dagens samhälle. Behovet av en samsyn kring kulturmiljövårdens grundläggande frågor gjorde att Riksantikvarieämbetet, Läns museernas samarbetsråd och länsstyrelserna tillsammans initierade projektet Agenda kulturarv.

Under 2002 inleddes arbetet med Agenda kulturarv i Västra Götalands län. Det övergripande syftet med det regionala arbetet var att vara en mötesplats för analys, diskussion och förankring av kulturarvssektorn i länet. Målet var att stärka kulturarvssektorns ställning i länet genom att arbeta fram ett operativt och framåtsyftande handlingsprogram.

Ett av villkoren för att tilldelas medel från Agenda kulturarv var att samarbeta med aktörer utanför den offentligt finansierade kulturmiljövården. Ett led i arbetet med Agenda kulturarv i Västra Götalands län var att involvera hembygdsförbunden i länet i projektet. Representanter för Dalslands hembygdsförbund och Bohusläns hembygdsförbund har således deltagit i den regionala styrgrupp som formades kring Agenda kulturarv.

I det regionala arbetet med Agenda kulturarv genomfördes i samarbete med SOM-institutet vid Göteborgs universitet en medborgarundersökning år 2002. I denna ställdes frågor om kultur- och naturmiljö. I anslutning till detta fanns en idé om att komplettera svarsresultaten från länsinvånarna med frågor ställda till ideella föreningar i länet. Föreningsregister förs som regel av kommunerna och då Västra Götalands län omfattar 49 kommuner fann vi att en tematisk eller geografisk avgränsning var nödvändig, då

det var ogörligt att söka upp och ställa frågor till samtliga föreningar.

Samtidigt som detta väcktes idén att hembygdsförbunden i Dalsland och Bohuslän kunde inledda sitt engagemang i Agenda kulturarv genom att hembygdsföreningarna gjorde omvärldsanalyser. Då hembygdsförbunden behövde hjälp att sammanställa resultaten från föreningarnas omvärldsanalyser fick detta arbete ersätta de tidigare planerna på att ställa frågor till föreningslivet i länet. Ylva Blank vid Länsstyrelsen Västra Götaland har ansvarat för sammanställningen av svaren från hembygdsföreningarna, vilken presenteras i denna rapport.

Arbetet med omvärldsanalyserna har stöttats ekonomiskt genom Agenda kulturarv. Hembygdsföreningarna och –förbunden har dock lagt ner mycket egen, ideell arbetstid i projektet.

Syfte och målsättning

Syftet med föreliggande rapport är att ge en samlad bild av hembygdsföreningarnas omvärldsanalyser utifrån SWOT-verktyget.

Målsättningen med delprojektet var att hembygdsförbunden i länet skulle genomföra en systematisk analys av medlemsföreningarnas olika sidor med hjälp av så kallad SWOT-teknik. Resultaten skulle utgöra ett stöd för utvecklingsarbetet inom hembygdsrörelsen. Slutsatserna från analyserna skulle också utgöra underlag för det regionala handlingsprogram som produceras i Västra Götaland.

Metod och källmaterial

I Västra Götalands län finns fyra hembygdsförbund, ett vardera för Göteborg, Dalsland, Bohuslän respektive Västergötland. Totalt finns över 350 hembygdsföreningar som är anslutna till hembygdsförbunden. Antalet medlemmar är något oklart, då förbunden inte alltid för statistik över medlemmarna utan endast över antalet betalande – vilket kan innefatta en hel familj. Uppgifter från

hembygdsförbunden ger dock följande siffror:

Hembygdsförbund	Antal medlemmar
Västergötlands hembygdsförbund	ca 41 000
Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund	ca 5 500
Bohusläns hembygdsförbund	ca 33 000
Göteborgs hembygdsförbund	ca 14 500
TOTALT	ca 94 000

Alla fyra hembygdsförbund inbjöds att göra omvärldsanalyser i det regionala arbetet med Agenda kulturarv. Hembygdsförbunden i Dalsland och Bohuslän valde att delta aktivt genom representanter för respektive förbunds styrelser. Göteborgs hembygdsförbund avböjde deltagande och Västergötlands hembygdsförbund deltog genom att tillhandahålla adresser till sina föreningar. I det senare fallet stod Länsstyrelsen och Agenda kulturarv Västra Götaland som avsändare till de enkäter som föreningarna ombads fylla i.

Det verktyg som använts i omvärldsanalyserna är SWOT. Förkortningen är engelska och står för Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats. På svenska innebär det alltså Styrkor, Svagheter, Möjligheter, Hot. Detta är ett relativt enkelt verktyg att använda, som kan kompletteras med andra källor. SWOT-modellen går i korthet ut på att organisationen själv identifierar styrkor och svagheter i den egna föreningen. Därefter identifierar man möjligheter och hot i omvärlden som man bedömer kan påverka verksamheten.

Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund

Hembygdsföreningarna i Dalsland inbjöds, genom hembygdsförbundet, till ett inledande möte på temat ”Hur kan vi förnya det dalsländska kulturarvet”. Mötet skedde i juni 2003 och 17 av hembygdsföreningarna deltog. Vid mötet delades en hemarbetsuppgift ut i form av ett formulär där ett antal frågor

ställdes i anslutning till styrkor, svagheter, möjligheter och hot. (Se bilaga 2). 12 föreningar lämnade skriftliga svar. Svaren diskuterades vid ett uppsamlade möte i augusti 2003.

Bohusläns hembygdsförbund

Även Bohusläns hembygdsförbund bjöd in sina föreningar till inledande och uppsamlade möten. Då Bohuslän är ett avlångt landskap anordnades vid varje tillfälle ett möte i Vitlycke i norra Bohuslän samt ett möte i Kungälv i södra Bohuslän. De inledande mötena skedde i augusti 2003 och de uppsamlade mötena i oktober samma år. Ett fyrtiotal föreningar deltog vid respektive tillfälle och lika många lämnade skriftliga svar inom de områden som hembygdsförbundet ville belysa. (Se bilaga 3)

Västergötlands hembygdsförbund

Hembygdsförbundet i Västergötland inbjöds också att delta i det regionala arbetet med Agenda kulturarv och att låta sina föreningar göra SWOT-analyser. Styrelsen i hembygdsförbundet avböjde att delta, bland annat på grund av tidsbrist. Man tillhandahöll dock adresser till samtliga föreningar och Agenda kulturarv Västra Götaland gjorde ett utskick till hembygdsföreningarna. Då kunskap om specifika problemområden saknades, ställdes mer generella frågor till föreningarna. (Se bilaga 4) 37 av hembygdsföreningarna lämnade skriftliga svar. Svaresresultatet blev relativt magert, med tanke på att det finns över 200 föreningar anslutna till Västergötlands hembygdsförbund.

Det magra svaresresultatet kan förmodligen förklaras av att det inte var hembygdsförbundet som stod bakom frågorna och brevet. Troligen blev sammanhanget ottydligt då några inledande och uppsamlade möten inte hölls, där metoden förklarades. Svaren från Västergötlands hembygdsföreningar visar emellertid på i stort sett samma tendenser som svaren från föreningarna inom de två andra hembygdsförbunden.

Totalt antal svar

Totalt har alltså 94 skriftliga SWOT-analyser legat till grund för den här sammanställningen. Hembygdsföreningarnas svar skiljer sig mycket åt i omfång och innehåll, men vissa tydliga tendenser går att utläsa.

Slutsatser av hembygdsväringarnas SWOT-analyser i Västra Götalands län

Medlemmarna

Medlemmarna är naturligtvis kärnan i hembygdsväringarnas verksamhet. Hembygdsväringarna i Sverige har omkring en halv miljon medlemmar i väringar som är anslutna till Sveriges hembygdsväringar. I Västra Götalands län är, enligt hembygdsväringarnas egna uppgifter, omkring 94 000 medlemmar i hembygdsväringar anslutna till de fyra hembygdsväringarna i länet. I den medborgarundersökning som gjorts i det regionala arbetet med Agenda kulturarv anger 12 % av länsinvånarna att de är medlemmar i en hembygdsväring.¹ Vilket skulle motsvara det dubbla, drygt 180 000 personer. Det är dock inte säkert att dessa personer är medlemmar i en väring som ligger i Västra Götalands län. Det är inte heller säkert att dessa svar speglar de som är medlemmar i hembygdsväringar anslutna till Sveriges hembygdsväringar. Oavsett är hembygdsväringarna en av länets, sett till medlemsantalet, större folkrörelser.

Medborgarundersökningen ger dock en bild av att medlemmarna i hembygdsväringar ökar med stigande ålder. Den största andelen medlemmar återfinns i åldersgruppen över 65 år. Denna bild ur medborgarundersökningen överensstämmer med den självbild hembygdsväringarna har i länet. Nämligen att man uppfattar den egna medlemskåren som ålderstigen. Detta ser man som ett hot mot verksamheten. Flera väringar tar upp att när äldre medlemmar försvinner från verksamheten finns ingen strategi att tillvarata deras kunskap. Dessutom är det många väringar som anser sig ha svårt att

rekrytera nya medlemmar och då särskilt yngre sådana. Flera väringar talar om svårigheten med att nyrekrytera yngre till verksamheten som ett hot – att väringen på sikt dör ut.

Flera hembygdsväringar har intrycket att allt färre vill arbeta ideellt i samhället. Några tar upp att detta beror på det stora utbud av olika verksamheter som finns idag. Man menar att detta utbud särskilt vänder sig till unga och att det därför är svårt för hembygdsväringarna att rekrytera yngre medlemmar.

Många menar också att det är alltför få av medlemmarna som är aktiva i väringens verksamhet. Detta innebär att arbetet blir betungande för dem som är engagerade. Samtidigt ger svarmaterialet intrycket att hembygdsväringarna sammantaget i Västra Götalands län representerar ett stort engagemang och tillsammans en stor mängd eldsjälar som arbetar ideellt med lokalhistoria eller hembygdsväringar. Detta måste ses som en stor styrka.

Det finns ingen statistik som visar huruvida hembygdsväringarnas oro över ett framtida eventuellt sjunkande medlemsantal är realistisk eller inte. Med tanke på ett totalt sett högt medlemsantal torde dock problemet snarare handla om att aktivera de medlemmar man har.

Att rekrytera fler unga är genomgående något som väringarna ser som lösningen på de upplevda problemen med hög medelålder och alltför få aktiva. Jag anser att hembygdsväringarna i högre utsträckning borde fundera över vilken målgrupp man vänder sig till. Det gäller både vilka grupper i samhället som kan tänkas vara intresserade av att engagera sig i den verksamhet man driver idag och i vilken mån väringen är beredd att ändra sin verksamhet för att nå en ny eller annan målgrupp. Några väringar tar upp att man tror att unga tycker att det är tontigt och ointressant att arbeta med hembygdsväringar. Kanske är det inte unga i bemärkelsen personer i åldern 30 år och nedåt som är intressant för hembygdsväringarna generellt, utan snarare personer i övre medelåldern.

¹ Attityder till kulturarv – en medborgarundersökning om människa, samhälle, kulturarv, Göteborg: Länsstyrelsen Västra Götaland, kulturmiljöenheten. Rapport nr: 2003:32

En stor målgrupp som borde vara intressant för hembygdsföreningarna att rekrytera som medlemmar är de kommande pensionärerna bland fyrtiotalisterna. Om avsikten är att behålla den nuvarande inriktningen är det förmodligen mer effektivt att lägga sin tid på att rekrytera medlemmar som överensstämmer med den nuvarande medlemskåren, exempelvis avseende ålder. Om man däremot är intresserad av att utveckla verksamheten åt ett annat håll än idag behövs uppenbarligen en ordentlig målgruppsanalys. Här ligger också frågan om vilken roll hembygdsrörelsen kan och vill spela i framtiden.

Påpekas bör att det dock finns flera föreningar som menar att de har ett stort antal engagerade och aktiva medlemmar och som anser sig nå unga. Ofta sker detta genom att engagera hela familjer eller anordna aktiviteter som specifikt vänder sig till barnfamiljer.

Många föreningar har i SWOT-analyserna idéer till hur man kan utveckla verksamheten och lyckade exempel på hur man arbetat. Dessa finns sammanställda i bilaga 1.

Föremålen, byggnaderna och arkiven

Utöver medlemmarna anser många av hembygdsföreningarna att en av deras stora tillgångar är de byggnader man äger eller förvaltar. Likaså betraktar man sina samlingar av föremål och arkiv som en källa till kunskap. Mycket tid tycks läggas på att förvalta byggnader, mark eller landskap och på vård av samlingarna. Detta upplevs också som betungande av vissa föreningar. Endast någon förening nämner att de driver en verksamhet utan vård, förvaltning eller insamling.

Vissa föreningar menar att det är svårt att engagera tillräckligt många medlemmar i arbetet med bebyggelsen eller arkiven. Samtidigt finns det få förslag till hur man skulle kunna effektivisera arbetet eller göra andra prioriteringar i de fall som förvaltandet av det fysiska kulturarvet upptar alltför stor tid och kraft.

De allra flesta använder bebyggelsen, föremålssamlingarna och arkiven för att informera och föra ut sin kunskap. Det finns allt-

så en kluvenhet i att föreningarna baserar en stor del av sin verksamhet på vård, insamling och förvaltning samtidigt som flera upplever att detta är betungande.

Samverkan och samarbeten

Hembygdsföreningarnas sammantagna samarbetsparter och nätverk visar på en mycket stor bredd. Här återfinns de flesta lokala aktörer, från ideella föreningar till institutioner som kommuner, museer, skola, arkiv etc. En förteckning över de samverkansparter som hembygdsföreningarna nämner återfinns i bilaga 5. Många menar att de vill utöka sin samverkan med olika lokala aktörer. Jag menar att en effektiv väg till utökat samarbete vore att de olika föreningarna nyttjade varandras kontaktnät i högre utsträckning.

Att förmedla sådana kontakter och visa på exempel på samarbeten skulle kunna vara en uppgift för hembygdsförbunden att arbeta med. Detta föreslår också några föreningar i omvärldsanalyserna. Likaså önskar flera att i högre utsträckning få vara en del i det kommunala kulturutbudet. Ett antal föreningar önskar också att vara remissinstans i planfrågor i kommunen.

Bilden av hembygdsföreningarnas samarbetsparter och befintliga samverkan är inte entydig. Ett stort antal föreningar är nöjda med det samarbete man har idag och har inga önskemål om att utöka eller förbättra samverkan. Det finns också flera goda exempel på hembygdsföreningarnas samarbeten med andra. Några exempel är regelbundna samarrangemang av aktiviteter som midsommarfester, återkommande samarbeten med en närliggande skola eller samarbeten mellan många olika föreningar i lokala nätverk som exempelvis driver utvecklingsfrågor.

För kulturarvsarbetet är hembygdsföreningarnas befintliga samarbeten en viktig ingång till lokala nätverk.

Västra Götaland – ett hot mot hembygdsrörelsen?

I svaramaterialet återfinns få reella hot mot hembygdsföreningarnas verksamhet. De flesta handlar om så faktiska saker som dåligt väder i samband med ett arrangemang som föreningen är ekonomiskt beroende av. Flera nämner exempelvis regn på midsommar. Några tar också upp att kommunernas dåliga ekonomiska situation är ett hot mot föreningen. Detta rör dels en eventuell sänkning av det kommunala föreningsbidraget, som många föreningar lyfter, dels en generell upplevelse av neddragningar av kommunal service. Detta menar man innebär att kommunens attraktivitet minskar och i förlängningen att invånarna flyttar någon annanstans. En generell koncentration av befolkningen till ett mindre antal regionala tillväxtzoner och avfolkningen av landsbygden borde vara en faktor som kan påverka hembygdsföreningarnas framtid. Särskilt då de flesta föreningar finns på landsbygden. Det är dock mycket få föreningar som gör sådana kopplingar.

Det hot som många föreningar uppfattar som reellt och närliggande handlar dock om storlänet Västra Götaland som bildades 1998. Under de senaste åren har det förts en diskussion om de regionala museernas organisation inom Västra Götalandsregionen. Denna uppfattar uppenbarligen många hembygdsföreningar som ett hot mot de egna hembygdsförbunden. Storlänet uppfattas som ett hot framför allt av hembygdsföreningarna i Dalsland och Bohuslän. Där ställdes också frågor kring deras kontakter med läns museerna. Föreningarna inom Västergötlands hembygdsförbund har i mycket liten utsträckning berört länssammanslagningen överhuvudtaget. Någon frågeställning som rörde denna fanns dock inte med i det utskick som gjordes till föreningarna.

En slutsats som man kan dra ur svaren är att anledningen till att föreningarna uppfattar Västra Götalands län som ett hot beror på tron att man i en ny regional museiorganisation ska förlora sin landskapsidentitet. Någon entydig förklaring till varför man upp-

fattar Västra Götalands länsgränser som ett problem för hembygdsrörelsen finns dock inte. Någon nämner att länet är alltför stort. Kanske finns det därmed en rädsla för att det egna landskapets särdrag ska försvinna i mängden.

I svaren från hembygdsföreningarna finns dock ingen definition av vad det specifikt bohuslänska eller dalsländska består i. Dalsland, som tidigare ingick i Älvsborgs län, har inte något eget landskapsmuseum. Ett eget landskapsmuseum är dock ett önskemål från flera av föreningarna som tillhör Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund. Ingen förening ser det nya storlänet som en möjlighet.

Vad är en hembygd idag?

I Nationalencyklopedin definieras begreppet ”hembygd” så här: ”den trakt där en person växt upp eller bott sedan länge och känner sig ha starka, livslånga band till. Vanligen syftar begreppet på landsbygdssamhällen, där befolkningen är relativt stationär, men man kan också tala om staden som hembygd...”

Hembygdsföreningarnas svar i den här undersökningen ger dock en bild av att många föreningar idag har medlemmar som inte alltid bor på orten. Vissa medlemmar i hembygdsföreningen har sitt fritidshus eller sitt barndomshem där. Några föreningar har även medlemmar som bor utomlands. Detta är särskilt påtagligt för föreningarna som är belägna på platser som lockar turister.

Några hembygdsföreningar nämner också att den ort där de är verksamma har många nyinflyttade och är expansiv. Vissa ser detta som positivt, andra som en svårighet när det gäller medlemsrekrytering.

Idag tycks det alltså inte självklart att hembygdsföreningarnas medlemmar eller potentiella medlemmar har växt upp i trakten eller har bott där sedan länge och kanske inte heller känner sig ha starka, livslånga band till trakten. Det betyder att de potentiella medlemmarna bär med sig delvis andra kunskaper och erfarenheter än dem som bott i flera generationer på samma plats. Detta innebär

att hembygdsföreningarna i högre utsträckning borde fundera över vad en hembygd är idag eller vad den skulle kunna vara. Med föreställningen att medlemmarna ska vara uppväxta i trakten eller ha bott där sedan länge utesluter man onekligen en stor skara potentiella medlemmar. Med tanke på att en majoritet av föreningarna ser medlemstillväxten som ett påtagligt problem är frågan om vad en hembygd är eller skulle kunna vara angelägen.

Det finns flera exempel på att hembygdsföreningar lyft frågor som är intressanta att studera utifrån ett lokalthistoriskt perspektiv, men som samtidigt har en generell tillämpning. Någon förening nämner att de samarbetat med niondeklasser i en närliggande skola och där berättat om hur det var att leva på orten under andra världskriget. Det är ett sätt att använda sin lokalthistoriska kunskap i ett sammanhang som berör betydligt större frågor än den lokala trakten.

En annan aspekt på den geografiska hembygden är att flera hembygdsföreningar anser att alltför få engagerar sig i det praktiska föreningsarbetet. Flera menar att styrelsearbetet och aktiviteterna är betungande när endast ett fåtal medlemmar är aktiva. Här menar jag att det kunde vara relevant för hembygdsföreningarna att se över sin geografiska organisation. Kanske ser befolkningsstrukturen idag sådan ut att några föreningar borde gå samman? I svars materialet finns det en förening som föreslår att man ska slå samman några närliggande hembygdsföreningar till en.

Föreningarna kunde också i högre utsträckning samverka med varandra och på så sätt ha mycket att vinna resursmässigt. Det skulle vara möjligt att starta ett nätverk eller liknande som samverkar kring ett särskilt tema, som inte utgår från ett lokalthistoriskt perspektiv.

Arbeta mer med samtiden

Många hembygdsföreningar är nöjda med sin nuvarande verksamhet i stort. Då flera ser medlemmarnas höga medelålder som ett problem och oroar sig över tillväxten borde

det vara relevant att fundera över vilken verksamhet man erbjuder. Ett råd för att göra verksamheten angelägen för fler är att i högre utsträckning arbeta med och utgå från samtiden.

Intrycket av svaren från föreningarna är att många verksamheter i form av aktiviteter, samlingar, arkiv och bebyggelse inte belyser den närliggande historien. De verksamheter man bedriver är nog så intressanta och att arbeta med den äldre historien är naturligtvis viktigt och angeläget. Man kan dock inte utgå från att alla med automatik är intresserade av historia. Ett sätt att göra historia mer begriplig och användbar är att utgå från samtidens förhållanden och relatera detta till historien.

Ett exempel kan vara att flera föreningar nämner att man håller kurser i hur man slår med lie. Sedan tiotals år tillbaka har lien ersatts av slåttermaskinen i jordbruket. Att förmedla kunskap om hur man slår med lie är viktigt, då allt färre vet hur man gör. Kanske skulle fler tycka att det var intressant om man samtidigt funderade över dagens slåttermaskiner och hur denna förändring påverkar landskapet. Likaså är det viktigt att fundera över varför förändringen har skett och hur det kan komma att fungera i framtiden. Man kan anta att ett sådant angreppssätt skulle göra det lättare att engagera yngre, som inte själva har en relation till exempelvis en lie.

Resultat från hembygdsföreningarna i Dalsland

Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund har deltagit i det regionala arbetet med Agenda Kulturarv genom att låta sina föreningar göra analyser av styrkor, svagheter, möjligheter och hot. En upptakt till arbetet hölls den 28 juni 2003 då föreningarna bjöds in av förbundet till ett heldagsseminarium på Baldersnäs. Vid ett andra tillfälle den 30 augusti träffades man i Håverud för att summera. Under mellantiden var det meningen att de föreningar som deltog i träffarna som hemarbete skulle göra så kallade SWOT-analyser i skriftlig form. Utgångspunkten för arrangemangen var ”Agenda Kulturarv i Dalsland, Hur kan vi förnya det dalsländska kulturarvet?”

Under seminarierna deltog 39 personer, vissa personer deltog endast en av dagarna. 17 hembygdsföreningar var representerade och dessutom fanns deltagare från Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund, Bohusläns Hembygdsförbund, Regionmuseum Västra Götaland och Säffle kommun. 12 föreningar lämnade skriftliga svar på enkäten och det är dessa som ligger till grund för sammanställningen nedan.

Totalt finns 43 lokala hembygdsföreningar i Dalsland, som är anslutna till Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund. Föreningarna har sammanlagt 5 500 betalande medlemmar, en siffra som dock inte anger exakta antalet personer som är medlemmar, då samma person kan vara medlem i flera föreningar eller vissa betalande omfattar en hel familj.

Här nedan görs en sammanfattning av de svar som kommit in på vilka styrkor, svagheter, möjligheter och hot som hembygdsföreningarna har angett i sina svar.

Styrkor

En av de upplevda och faktiska styrkor som hembygdsföreningarna har är dess medlem-

mar. Att man har många medlemmar och att de är engagerade nämner föreningarna som en styrka. Denna tillgång är också grunden för allt ideellt arbete och är något som hembygdsföreningarna bör slå vakt om.

Kunskap är ytterligare en av de upplevda styrkorna inom hembygdsföreningarna. Framför allt har många nämnt att man har lokalkännedom och lokal kunskap som kan förmedlas utan att den är tillrättalagd av experter. Många nämner sina kunskaper om hantverk, hemslöjd, teknik och personer. Flera påpekar att föreningarna har rika samlingar av föremål, byggnader och arkivmaterial.

Något som hänger ihop med den kunskap man besitter är att flera föreningar nämner traditioner som en styrka och då särskilt berättartraditioner. Några menar också att man har en kontinuitet i sin kunskap och att hembygdsföreningarna representerar en lång historia.

En direkt fråga i enkäten handlade om vilka samarbeten föreningarna har med andra. Då flera föreningar under svagheter nämnt att man saknar samarbete med andra organisationer tål listan på vilka samarbetspartner som nämnts av föreningarna att sammanställas:

- Byalag/bygdegårdsförening
- Centerns Kvinnoförbund
- Hemvärnet
- Kommunen
- Kyrkan
- Idrottsförening
- LRF (Lantbrukarnas Riksförbund)
- Länsantikvarien
- Länsarbetsnämnden
- Länsmuseum/den lokala antikvarien
- Naturskyddsförening
- Pensionärsorganisation
- Röda Korset
- Släktforskarförening
- Skolan
- Studieförbund, särskilt Vuxenskolan
- Turistförening

För flera av ovanstående gäller att mer än en förening nämnt att man har eller har haft samarbete med denna typ av organisation. En slutsats blir därför att hembygdsföreningarna sammantaget har eller har haft ett

vida spritt kontaktnät och många samarbetspartner. I de flesta fall har föreningarna inte nämnt vilken typ av samarbete man haft med organisationen och inte heller om samarbetet varit tillfälligt eller är bestående.

Svagheter

Medlemmarna, som ju utgör en av hembygdsrörelsens största tillgångar, uppfattas samtidigt som en svaghet. I första hand nämner föreningarna en tilltagande hög medelålder som ett problem. Man tar även upp att det är färre som vill arbeta ideellt eller att det är svårt att få kontinuitet i engagerade medlemmars arbete. En förening menar att det är ett problem att medlemskåren är geografiskt spridd. Här kan man förmoda att påpekandet gäller att flera av medlemmarna inte är bofasta inom föreningens geografiska utsträckning.

Flera föreningar beskriver samarbete med andra som en svaghet. Detta rör såväl samarbetet med den offentligt finansierade kulturmiljövården som samarbetet med andra organisationer – skolor, politiska organisationer, etc. Man upplever att man borde samarbeta med flera. Särskilt nämns samarbeten med skolorna som viktigt och någon förening påpekar att man tidigare haft sådant samarbete. När det gäller samarbetet med den offentligt finansierade kulturmiljövården är det i första hand läns museerna som tas upp. De flesta ser samarbetet med läns museerna som helt frånvarande. Någon påpekar att man utsett kontaktperson för hembygdsföreningen på museet, men de senaste tio åren har man inte hört något från museet. Det framgår dock inte om föreningen själv försökt ta kontakt med läns museet eller inte.

Nära nog alla föreningar påpekar att allmänheten är dåligt informerad om frågor som rör kulturarv och att allmänheten inte vet vart man ska vända sig i sådana ärenden. Det här kan inte direkt uppfattas som en svaghet hos hembygdsrörelsen, utan bör snarare i det här sammanhanget tolkas som ett problem för den offentligt finansierade kulturmiljösektorn. Detta eftersom några föreningar skriver att de ofta blir kontaktade i frågor som rör kulturarv, trots att den som tar kontakt borde ha vänt sig till det

takt borde ha vänt sig till det regionala museet eller länsstyrelsen.

En svaghet som flera föreningar tar upp är att man uppfattar att man själva har en statisk och konservativ inställning. Några nämner en rädsla för nyheter. Det här tycks gälla både som en inställning inom hembygdsrörelsen och hur man tror att omvärlden uppfattar rörelsen.

Många föreningar tar upp en brist på resurser för att driva sin verksamhet. Det gäller brist på egna ekonomiska medel, att man har små egna intäkter, liksom brist på andra resurser som lokaler eller personal för att hålla öppet i de egna museerna. Samtidigt som flera önskar sig större resurser finns i något fall en medvetenhet om att en ökad extern finansiering också skulle kunna innebära att verksamheten i högre grad styrs. Då förlorar man själva essensen med en ideell förening. Här finns uppenbart en motsättning.

En allmän brist på kunskap eller en oförmåga att framhäva den kunskap man besitter nämns av några föreningar som en svaghet. I svaren är det något oklart om man här menar att hembygdsrörelsen lider brist på kunskap eller om det är omvärlden som har för dålig kunskap. Det är inte heller klart vad som i så fall avses med ”omvärlden”. En av hembygdsföreningarnas stora tillgång är den stora lokalhistoriska kunskapsbank som finns hos dem. Möjligen är det ett problem att denna kunskap inte tas tillvara eller sätts in i sammanhang där den kan utvecklas och komma fler till nytta.

Åsikterna om föreningarnas relationer med massmedia och sättet man marknadsför sig på är vitt skilda. Några föreningar är nöjda med sin marknadsföring och de kontakter man har med massmedia, andra anger att en sådan infallsvinkel helt saknas i verksamheten.

Möjligheter

Medlemmarna tas återigen upp när det handlar om att definiera hembygdsföreningarnas möjligheter. Att värva fler och yngre medlemmar så att medelåldern sänks ses som en möjlighet av flera föreningar. Någon skriver att stafettpippen måste fångas upp innan den

faller till marken, vilket möjligen belyser att behovet av en yngre medlemskår är akut. Det finns dock ingenting som säger att intresset för lokalhistoria generellt minskar, utan kanske bör hembygdsföreningarna se en stor potential i 1940-talets stora barnkullar som snart går i pension och som med sin stigande ålder borde kunna vara möjliga att rekrytera som medlemmar. Hur man ska lösa frågan om en generell förnygring av medlemskåren, genom att skaffa nya och yngre medlemmar finns dock inga konkreta förslag till. Här behöver hembygdsrörelsen se över sin verksamhet och inriktning.

Att öka sina ekonomiska resurser ses också som en möjlighet. Många nämner att man borde kunna nyttja EU-bidrag för olika projekt och ett par föreningar anser att EU-bidrag borde fördelas direkt till hembygdsföreningarna. Någon tar också upp att föreningarna behöver kompetensutveckling för att kunna söka EU-bidrag.

Några nämner också att föreningarna kan skaffa sig sponsorer, till exempel annonsintäkter, eller få donationer för att öka de ekonomiska resurserna.

Att skapa ett dalsländskt ansvarsmuseum eller en specifikt dalsländsk kultur(arvs)enhet finns med som en möjlighet som flera föreningar aktualiserar.

De ökande satsningarna på turism i Dalsland ser många som en möjlighet för föreningarna att delta i. Någon påpekar att här kan flera föreningar gå samman och göra gemensamma insatser.

En direkt fråga i SWOT-enkäten från hembygdsförbundet handlade om hur föreningarna såg på förhållandet mellan att mötas i verkligheten eller via internet. Ytterligare en fråga berörde samma tema, men när det gäller museerna. De flesta föreningar ser ingen motsats mellan att använda sig av internet, e-post och andra digitala hjälpmedel jämfört med att träffas rent fysiskt eller ha museerna som mötesplatser. Behovet av att träffas eller skapa mötesplatser betonas av flera, men många påpekar att mycket av det praktiska arbetet kan skötas digitalt och att detta är en möjlighet. En förening föreslår att hembygdsrörelsen kan arbeta för att skapa nya mötesplatser lokalt. Dessa mötesplatser ska

vara jämförbara med de naturliga möten som förr skedde vid mjölkbord, i lanthandeln, vid poststationen osv.

En fråga i enkäten var om föreningarna ansåg att de skulle agera som aktionsgrupper eller inte. Här går åsikterna vitt isär, några ser en sådan utveckling som en möjlighet och andra menar att detta definitivt inte är något som rörelsen bör ägna sig åt. De skilda ståndpunkter har troligen sin bakgrund i att det inte är definierat i enkäten vad som avses med aktionsgrupper. Här kan man både se till möjligheten att ideella föreningar kan ägna sig åt exempelvis ”advocacy-planning” och agera som företrädare för en grupp människor som vill föra fram sina åsikter i en planeringssituation och att aktioner kan referera till utomparlamentariska handlingar. Exempel på föreningar som ägnar sig åt sådana aktioner är Greenpeace. Det är alltså svårt att dra några slutsatser utifrån svaren, då det inte är definierat vad som avses med frågan.

När det gäller organisation och orientering av verksamheten finns också förslag om att man bör samordna resurser och kompetens inom rörelsen. En förening föreslår att man ska slå samman flera närliggande föreningar till en, för att samordna de delar i styrelsearbetet som man upplever som betungande. På så sätt skulle man kunna omfördela resurser till annan verksamhet och realisera de många idéer som finns i föreningarna.

Hot

När det gäller de hot som föreningarna definierat dyker ännu en gång medlemmarna upp. Det är samma synpunkter som tidigare som nämns, med en åldrande medlemskår, brist på medlemmar som vill och kan arbeta frivilligt och att det finns en generationsklyfta – ett glapp mellan unga och gamla.

Ett ointresse för den lokala historia som föreningarna arbetar med betraktas som ett hot. Likaså är det faktum att kunskapen (om historia, om hembygdsrörelsen?) är otillräcklig och att det brister i engagemang ett hot.

Avfolkningen i Dalsland tar ett par föreningar upp som ett hot. En förening påpekar också att avfolkningen får konsekvensen att

de som känner till bygdens historia avlider eller flyttar, men att det på sikt formuleras ett nytt kulturarv av sommarboende, ofta norrmän och tyskar. Dessa för med sig något nytt, som föreningarna inte riktigt kan förstå idag. Att inte fler föreningar nämner det faktum att avfolkningen av bygderna hotar tillgången till medlemmar, kontinuiteten och att det får konsekvenser för nästa generations hembygdsarbete är förvånande. Särskilt som medlemmarna är ett återkommande tema i SWOT-analyserna.

En direkt fråga i enkäten var om bristen på offentlig finansiering bör betraktas som ett hot eller en möjlighet för föreningarna. Här menar många föreningar att det är en kombination av båda. Det frivilliga engagemang-
et ses som en styrka för många, samtidigt som en sviktande eller dålig föreningsekonomi upplevs som ett hinder i arbetet. Någon förening menar att avsaknaden av offentlig finansiering är en möjlighet eftersom det främjar samarbete i olika former.

Ytterligare hot som målas upp i svaren av enskilda föreningar är exempelvis att rörelsen hittills har förlitat sig alltför mycket på kommuner och officiella institutioner. Man menar att det finns en tendens att lägga en professionell mall över det ideella arbetet och att omvärlden inte förstår den potential som finns i kulturen.

Resultat från hembygdsföreningarna i Bohuslän

Hembygdsföreningarna inom Bohusläns hembygdsförbund inbjöds under 2003 att göra så kallade SWOT-analyser. Detta var ett led i deras deltagande i det regionala arbetet med Agenda Kulturarv.

Arbetet inleddes med två upptaktsmöten - ett i Vitlycke i norra Bohuslän och ett i Kungälv i södra Bohuslän i augusti 2003. På samma platser hölls i oktober uppsamlade seminarier och under mellanperioden skulle föreningarna arbeta med sina SWOT-analyser. Vid seminarierna deltog vid varje tillfälle ett sjuttio-tal personer från ett fyrtio-tal föreningar. Av dessa gjorde sedan 40 föreningar av de totalt 92 som är anslutna till Bohusläns hembygdsförbund omvärldsanalyser enligt SWOT-modellen.

Föreningarna gjorde sina analyser utifrån fjorton sakområden som hembygdsförbundet bestämt att man ville ha behandlade. Denna metod har givit ett relativt homogent svars-material, även om olika föreningar tolkat sakområdena på olika sätt. Svaren varierar också mycket i omfång och alla föreningar har inte svarat på alla frågor.

De sakområden som föreningarna skulle reflektera kring avseende styrkor, svagheter, möjligheter och hot återfinns i bilaga 3.

Styrkor

Det som föreningarna i Bohuslän betraktar som sina största styrkor är sina engagerade medlemmar, de byggnader och föremål man äger eller förvaltar samt de dokumentationer och arkiv man har. Flera påpekar att man har många och engagerade medlemmar, men här ges också bilden av att det är en mindre kärna som utför det mesta arbetet i föreningen, se vidare under svagheter.

Kulturturism betraktas av de flesta som en styrka. Ett par har redan samarbete med Ekomuseum Gränsland. Andra ser möjlighe-

ter till kulturturism i det bohuslänska landskapet. Kanske kan den positiva inställningen ha att göra med att delar av Bohuslän har långa traditioner som turistmål.

När det gäller ungdomars engagemang för kulturarv och samarbetet med skolan ser flera föreningar detta som en styrka. Någon har en stor del av aktiviteterna riktade mot barn och ungdomar. Flera föreningar tar regelbundet emot besök från skolklasser eller besöker själva skolor. En förening nämner att de besökt en åk 9 och berättat om andra världskriget.

De flesta föreningar anser sig ha ett bra samarbete med regionalförbundet, Bohusläns museum och KVC. Från dessa får man hjälp, information och utbildning. Även med kommunerna tycks de flesta hembygdsföreningar ha bra samverkan. Denna består i att man får ekonomiskt bidrag samt stöd och hjälp med utskick och marknadsföring av aktiviteter. Vissa föreningar disponerar lokaler som ägs av kommunen. Många föreningar har även goda kontakter med lokalpress, som även de bidrar till att marknadsföra föreningarnas aktiviteter. Mycket få anger dock att de har kontakt med media som har större spridningsområde, till exempel dagstidningar som Bohuslänningen eller Göteborgs-Posten.

De flesta anser sig ha en god eller tillfredsställande ekonomi. Vad en god ekonomi innebär för hembygdsföreningarna är dock oklart.

Hembygdsföreningarna har sammantaget en mängd samarbeten med en rad olika föreningar och andra organisationer. Detta gäller dock inte alla föreningar, då vissa anger att de inte har något samarbete alls med andra. Vissa föreningar har samarbete med studieförbundet. Här är Vuxenskolan det dominerande studieförbundet, men även ABF, Medborgarskolan, Sensus och NBV nämns. Samarbetet består i studiecirkel som anordnas i studieförbundens regi. Några föreningar anger att de delar lokaler med studieförbunden. De organisationer man samarbetar med är följande:

- Artilleriavdelningen
- Biblioteket
- Bildarkivet

- Biodllarförening
- Bokenäsets framtid
- Byalag
- Bygdegårdsförening
- Bygderåd
- Bygdespelmän
- Dragspelsklubb
- Folkdansgillet
- Friluftsförbundet
- Föreningen Kulturmark
- Föreningsarkiv
- Föreningsgården
- Hembygdsföreningar
- Hembygdsstyrelsen
- Hemsjöförening
- Historieförening
- Hornbore ting
- Idrottsförening
- Lions club
- LRF:s lokalförening
- Pensionärsförening
- Röda Korset
- Samhällsförening
- Sjöräddningen
- Släktforskare
- Smådjursförening
- Sockenförening
- Sotenäs gillet
- Studieförbundet
- Svenska Kyrkan
- Syföreningen Ljus
- Trädgårdsodlare
- Vägverket

Svagheter

Svagheter som föreningarna i Bohuslän tar upp handlar om de resurser som man har tillgängliga. Det kan vara ekonomiska resurser, lokaler eller underhåll av lokaler, men framför allt handlar det om medlemskåren. Många nämner medlemmarnas höga medelålder och även att det är alltför få av medlemmarna som vill arbeta aktivt. Flera nämner också att många av medlemmarna är sommarboende och geografiskt utspridda. Andra svagheter relaterade till medlemskåren är att aktiviteterna i föreningarna till stor del hänger på eldsjälarna, något som i och för sig är signifikativt för ideellt arbete. Många nämner också att medlemmarna är engagerade i flera saker (inom föreningen och utan-

för föreningen?) och att det är svårt att få tiden att räcka till.

Man har problem att få yngre medlemmar till styrelsearbetet och att rekrytera yngre medlemmar till föreningarna. Föreningarna tror att det är för mycket annat som lockar ungdomar och yngre. Några ser att ungdomar bara nyttjar aktiviteter som hembygdsföreningen erbjuder, men inte engagerar sig i själva föreningen. Någon förening tror att ungdomar tycker att det är tontigt med hembygdsföreningar och ytterligare någon nämner att man saknar en ungdomssektion.

Ett fåtal föreningar anser sig sakna samarbete med Bohusläns hembygdsförbund och ser då detta som en svaghet.

De flesta föreningar anser sig ha dålig eller ingen kontakt alls med kommunpolitiker. Många menar också att det kommunala bidraget till hembygdsföreningarna är för litet och att kommunerna generellt har ett bristande intresse för kulturfrågor. Ett litet fåtal föreningar saknar helt samarbete med studieförbundet, andra föreningar eller organisationer. Ett problem är att föreningarnas aktiviteter krockar eller konkurrerar med varandra och här skulle alltså samordning behövas.

En svaghet i föreningarnas ekonomi är att många är beroende av en större intäktskälla; medlemsintäkter, bidrag eller intäkter från en mer omfattande aktivitet som midsommarfirande eller lottförsäljning.

Möjligheter

Den största möjligheten som föreningarna ser är att man vill bli bättre på att föra ut de resurser man har, t ex dokumentationer, berättelser, arkiv, föremål.

Ytterligare en möjlighet är att rekrytera yngre till föreningarna. Några förslag till hur detta skulle kunna gå till finns också som att ha en ungdomsrepresentant i styrelsen eller att ordna aktiviteter som engagerar hela familjer. Eller varför inte starta en ungdomssektion inom hembygdsrörelsen.

Man ser också en möjlighet att engagera fler medlemmar och nya medlemmar genom mer intressanta aktiviteter. En förening

nämner att man haft ett projekt om 1900-talet.

Den stora möjligheten att nå yngre ser man genom skolan. En god idé från en förening är att anordna lovaktiviteter, till exempel under sportlovet.

Från Bohusläns hembygdsförbund ser man som en möjlighet att de ska anordna kurser för medlemmarna. Konkreta förslag är kurser i presentationsteknik, föremålsvård, fotografering, hjälp att söka EU-bidrag. Man anser också att det regionala hembygdsförbundet kan bidra till att föreningarna får kontakt med varandra.

Från Bohusläns museum och KVC önskar sig föreningarna även i fortsättningen expert hjälp. Kurser och utbildning nämns även här i till exempel arkivvård, föremålsvård, inbrottskydd och försäkringsfrågor.

Från kommunerna önskar sig föreningarna att få vara en del i kommunens kulturutbud. Många vill också vara remissinstans i kommunala planfrågor. En möjlighet som föreningarna ser för att etablera bättre kontakt med kommunpolitiker är att bjuda in dem till föreningen.

I kontakten med skolan ser man en möjlighet att utveckla och intensiviera samarbetet genom den av Bohusläns hembygdsförbund anordnade stipendietävlingen. Några nämner att man önskar att hembygdsföreningarna eller kunskapen om hembygden i högre grad kunde ingå som en del i den vanliga undervisningen. Några konkreta idéer från föreningarna är att de kan utveckla ett mobilt museimaterial eller vara ett stöd för elever som skriver specialarbete.

Med studieförbunden önskar sig föreningarna mer samarbete, t ex genom fler studiecirkel. Några vill också skriva samarbetsavtal med studieförbund. Konkreta idéer till vad studiecirkelarna ska handla om är torpinventeringar, arkivering, slå med och slipa lie, linberedning, meja havre, fiske. Förslagen tycks både röra sådant föreningarna själva vill lära sig och egen kunskap som man vill förmedla till andra. En god idé för att locka yngre personer är att i samarbete med studieförbunden ordna medeltidsteater. Ingen nämner det stora intresse som idag finns bland unga att engagera sig i roll- och kon-

fliktspel, där man ofta influeras av historien men kombinerat med den egna fantasin.

När det gäller samarbetet med andra organisationer ser man möjligheter att samordna aktiviteter mellan olika föreningar, så att de inte kolliderar med varandra, dvs i de fall man riktar sig till samma målgrupp. Detta kunde vara en uppgift för antingen kommunen eller för hembygdsförbundet, beroende på vilket geografiskt område som föreningen riktar sig till i det aktuella fallet. Ett förslag är att flera föreningar kan ordna gemensamma aktiviteter exempelvis en gång per år för att visa upp sig. Ett annat är att anordna täta träffar med andra för att samordna och samarbeta mellan föreningarna.

Att själva vara mer aktiva i att uppsöka media ser föreningarna som en möjlighet. Här måste föreningarna fundera över vad det är man vill föra ut till massmedia. I nyhetsförmedling är geografisk närhet en viktig prioriteringsfaktor. Då föreningarnas verksamhet i stor utsträckning är mycket lokal får man vara realistisk och se att det allmänna intresset kanske är begränsat.

Som möjligheter för att förbättra sin ekonomi föreslås försäljning av lotter, foton, vykort etc. Märkligt nog ser endast en förening att man i högre utsträckning borde samarbeta med andra föreningar som en ekonomisk möjlighet. Då de flesta föreningar betecknade sin ekonomi som god eller tillfredsställande kanske man inte funderat över hur man kan förbättra föreningsekonomi.

Hot

De hot i som föreningarna nämner är relativt få. Några tar upp att ett eventuellt vikande intresse för hembygdsfrågorna som ett hot. Detta kopplar man samman med medlemmarnas höga ålder. Här reflekterar man över att intresset helt dör ut i framtiden om man inte lyckas rekrytera nya och yngre medlemmar.

Endast en förening nämner att det i området finns få året-runt-boende och att huspriserna är skyhöga som hot. Detta kan tyckas något märkligt, med tanke på att fenomenet borde vara vanligt längs stora delar av Bohuskus-

ten. Några nämner dock att när det gäller att rekrytera unga medlemmar till föreningen är ett konkret hot att de unga flyttar från bygden och att få av de bofasta är unga. Någon av de föreningar som har sitt upptagningsområde i en stad ser det som ett hot att det är svårt att nå unga i en stad, där många olika föreningar konkurrerar om uppmärksamheten.

Flera nämner att Bohusläns museums och KVC:s bristande resurser är en svaghet, eller snarare ett hot mot hembygdsföreningarnas verksamhet.

I svaren förekommer också rent konkreta händelser som stöld, brand och att kommunen exploaterar så att föreningens byggnader, mark eller kulturmiljöer i allmänhet drabbas. Likaså nämns att tidens tand nöter på föremål och byggnader och att det är svårt att upprätthålla deras kondition. Några oroar sig för kommunala neddragningar av t ex skolan eller de kommunala föreningsbidragen. Ett par föreningar nämner dåligt väder på midsommar som ett hot mot ekonomin. Hur realistiska dessa hotbilder är vet bara varje förening.

Det stora hotet i omvärlden tycks dock handla om det relativt nybildade storlandet Västra Götalands län. Många nämner den nya museiorganisationen i länet som ett hot. Detta har troligen sin grund i den starka identitet med landskapet som tycks finnas hos hembygdsföreningar generellt. Museiorganisationen ska omfatta hela länet, men låta respektive museum i de olika landskapen finnas kvar.

Resultat från hembygdsföreningarna i Västergötland

Västergötlands hembygdsförbund har inte deltagit aktivt i det regionala arbetet med Agenda kulturarv. Därför har de SWOT-analyser föreningarna i förbundet genomfört inte föregåtts av några möten av vare sig inledande eller uppsamlade karaktär, vilket varit fallet i Dalsland och Bohuslän. Länsstyrelsen sände i oktober 2003 ut ett formulär till Västergötlands ca 220 hembygdsföreningar. De ombads i detta att sända in sina svar till Länsstyrelsen i början av december, vilket några påpekade var kort om tid. Malen innehöll ett mindre antal frågor av generell karaktär och var inte så specifika som dem Dalslands respektive Bohusläns hembygdsförbund sände ut till sina föreningar.

Totalt svarade 37 hembygdsföreningar inom Västergötlands hembygdsförbund, dvs endast omkring 17 procent av föreningarna. Anledningarna till det magra svarsresultatet är troligen flera. Då Västergötlands hembygdsförbund inte var avsändare till brevet upplevde man det troligen som mindre angeläget att svara. Några föreningar som har svarat eller meddelat att de inte har för avsikt att svara, påpekade att det var för kort om tid. Endast ett brev sändes ut, utan påminnelse, då det regionala arbetet med Agenda kulturarv skulle avslutas inom kort när enkäten genomfördes.

De svar som kom in visar ändå på ett resultat som i mångt och mycket liknar svaren från hembygdsföreningarna i Dalsland och Bohuslän.

Styrkor

Hembygdsföreningarna i Västergötland ser sina dokumentationer, arkiv och samlingar som en styrka. Likaså tar många upp sina intresserade medlemmar som har god sammanhållning och samarbetar bra. Liksom i de övriga landskapen ser föreningarna i Västergötland de byggnader och kulturlandskap

som man vårdar och/eller äger som något positivt.

Flera har museer som man förvaltar eller driver själva som i de flesta fall är öppna för besök under delar av året. Ett antal av föreningarna nämner att det geografiska läget för hembygdsgården uppfattas som en styrka. Detta genom att ligga attraktivt, på en vacker plats eller i en "kulturbygd". Några tar upp att platsen utgör ett utflyktsmål för besökare, även turister.

De flesta nämner aktiviteter och arrangemang som man anordnar, exempelvis guidningar, vandringar, midsommarfester och valborgsfirande. Dessa arrangemang upplever man som uppskattade och i flera fall välbesökta, vilket tolkas som ett tecken på att den verksamhet man bedriver värderas högt av besökarna. Många hembygdsföreningar ger ut böcker eller medlemsblad och ett antal nämner att man kontinuerligt har utställningar av exempelvis fotografier ur de egna samlingarna. Det är vanligt att arrangemang sker i samverkan med andra föreningar.

Ett fåtal hembygdsföreningar i Västergötland bedriver en mer omfattande verksamhet, som vandrarhem, kafé eller ett lokalt museum. Ett mindre antal av dessa har anställd personal för driften.

I relativt många svar från hembygdsföreningarna tar man upp att föreningen har en god eller hyfsad ekonomisk situation, vilket ses som ytterligare en styrka.

I formuläret som hembygdsföreningarna skulle besvara ombads de att lista alla sina samarbetsparter och även skriva vad samarbete bestod i. Samarbetsparterna för hembygdsföreningarna i Västergötland är, liksom i de övriga hembygdsförbunden, omfattande och visar på en stor bredd. De flesta samarbetena består i att gemensamt göra arrangemang eller aktiviteter. I de fall samarbetsparten är ett studieförbund handlar det om att hembygdsföreningen arrangerar kursverksamhet i studieförbundets regi. Vuxenskolan är det studieförbund som flest föreningar nämner att de har samarbete med.

Det samarbete föreningarna har med skola och förskola består som regel i att elever och förskolebarn gör studiebesök hos hembygdsföreningen. Några få har ett mer kontinuer-

ligt samarbete, där föreningen undervisar i hembygdsforskning.

De samarbetsparter man tagit upp är:

- Arbetsförmedlingen, fackförbund och AMF
- Arbetsgruppen för utveckling av Örslösabygden
- Borås museum
- Bygdegårdsförening
- Ekomuseet i Falbygden-Ätradalen
- Fiskevårdsområdesförening
- Hushållningsgille
- Frikyrkorna
- Frälsningsarmén
- Glasbruksmuseet i Surte
- Gudhems klostermuseiförening
- Hembygdsförbundet
- Hembygdsföreningar
- Hembygds-krets
- Hemvärnet
- Idrottsföreningar
- Industrier och affärsidkare i bygden.
- Intresseföreningen för Grebbans kvarn
- IOGT
- Kommunen
- Konstföreningen
- Kulturskolan och amatörteaterförening Kören
- Länsmuseum
- Länsstyrelsen
- Mossebo Vi unga
- Museer
- Musikkåren
- Musikskolan
- Naturskyddsföreningen lokalt
- Projektgrupp för Backens skolmuseum
- Regionmuseum Västra Götaland
- Repslagarmuseet i Älvängen
- Riksantikvarieämbetet
- Röda korset
- Samhällsföreningen
- Scouterna
- Sjuntorps trädgårdsförening
- Skola och förskola
- Stiftelsen Klevs gästgiveri
- Stiftelsen Skene-Örby Hembygds fond för Skene lasarett
- Stifts- och landsbiblioteket i Skara
- Studieförbund
- Svenska kyrkan
- Teatergruppen Eldrimner
- Trollhättans släktforskare (anbyttardagar)
- Turistbyrå
- Weimer
- Vänermuseum
- Västergötlands museum

Svagheter

Två faktorer återkommer när hembygdsföreningarna i Västergötland ska beskriva sina svagheter vad gäller medlemmarna. Dels anser i stort sett alla föreningar som svarat att de har alltför få unga medlemmar och att man är för dåliga på att rekrytera yngre. Dels anser ett stort antal föreningar att det är alltför få personer i föreningen som utför det mesta arbetet. Man vill således engagera fler utanför styrelsen i det arbete och de aktiviteter som föreningen genomför. En förening nämner att de har brist på manliga medlemmar som ställer upp och omvänt nämner en förening att de har brist på kvinnliga medlemmar.

Vad som avses med unga medlemmar är, liksom i de övriga hembygdsförbunden, oklart. I ett svar framkommer det dock att man med yngre avser medlemmar som är under 50 år, men om detta är en generell bild av yngre går utifrån materialet inte att säga.

Många hembygdsföreningar i Västergötland tar bland svagheter upp att man är för dåliga på att föra ut kunskap som föreningen besitter eller information om föreningen och dess verksamhet. Här nämns att man vill bli bättre på att genom informationsblad, hemsidor och broschyrer sprida information om aktiviteter och evenemang eller om den kunskap om hembygden som finns i föreningen.

Flera föreningar tar också upp att en svag sida är att ”nä ut” i största allmänhet. Återigen nämns unga som en målgrupp som man har svårt att nå. Några anser sig också ha svårt att nå ut till nyinflyttade i bygden, som man inte tror har ett självklart intresse för hembygdsforskning eller lokalhistoria.

Några hembygdsföreningar anser sig sätta upp alltför omfattande målsättningar med eller ha för höga förväntningar på den egna verksamheten. Detta ser man som en svaghet, då det kan innebära en besvikelse om inte alla förväntningar infrias. Ett litet fåtal anser sig ha brist på resurser för exempelvis underhåll och förvaltning av bebyggelse. Då de flesta ändå ansåg sig ha en god ekonomi tycks detta inte vara något som berör många föreningar. Några av dem som ansett sig ha en förhållandevis god ekonomi kan ändå se att man har brist på resurser för att genom-

föra idéer eller utveckla och driva verksamhet i ett långsiktigt perspektiv. Om man exempelvis vill förvärva en byggnad kanske föreningen har ekonomi att genomföra köpet, men däremot inte resurser nog att förvalta byggnaden och bedriva verksamhet i den.

Möjligheter

Många hembygdsföreningar nämner att de ser möjligheter i att värva fler och gärna yngre medlemmar. Här rör det sig om att nå grupper man upplever att man inte når idag, som nyinflyttade till bygden. Några konkreta idéer till hur man ska gå till väga för att göra detta nämns dock inte. En förening tar upp förhållandet att vi idag har en åldrande befolkning som lever längre och är friskare högt upp i åldern, vilket hembygdsrörelsen borde betrakta som en stor möjlighet. Likaså borde hembygdsföreningarna och deras verksamhet kunna vara en tillgång för dessa människor.

En tendens i samhället som många hembygdsföreningar har sett är att människors intresse för historia ökar. Det är rimligt att anta att just hembygdsföreningarna känner av en sådan tendens tydligt, eftersom det är de som fångar upp en stor del av ett sådant generellt intresse. Några föreningar nämner att de märkt av ett ökat intresse att söka sina rötter exempelvis genom släktforskning eller sökande efter kunskap om hembygden.

Flera av hembygdsföreningarna i Västergötland ser möjligheter i att förbättra och utöka sin samverkan med andra. Dels nämner man samverkan med andra föreningar i sin närhet, dels samverkan med parter som kommunen, skolan eller turismsektorn. De föreningar som man specifikt önskar ett tätare samarbete med är andra geografiskt närbelägna hembygdsföreningar och invandrarföreningar, vilket endast en nämner.

Någon nämner att de skulle vilja samarbeta kring kulturturism med bussbolag, resebyråer och guider, men att tid saknas till detta i föreningen. Ytterligare ett förslag är att samverka med ett närbeläget vandrarhem kring upplevelser med utgångspunkt i lokalhistorien.

Hot

Den höga medelålder som hembygdsföreningarna i Västergötland upplever som en svaghet betraktas också som ett hot mot verksamheten. Flera föreningar nämner att svårigheterna med att locka yngre medlemmar att engagera sig i hembygdsfrågorna innebär att den kunskap som de äldre medlemmarna besitter inte förs vidare. Risken att föreningen på sikt försvinner eller att den verksamhet föreningen driver idag inte förvaltas vidare nämns också.

En orsak till svårigheterna med att rekrytera yngre medlemmar till föreningarna tror man är dagens "tidsanda". Denna innebär ett stort utbud av olika fritidsaktiviteter som konkurrerar med varandra, till hembygdsföreningarnas nackdel. Föreningarna menar att dagens tidsanda och dagens samhälle präglas av stress och ett minskat intresse att arbeta ideellt.

Som en konsekvens av detta ser föreningarna generellt att allt färre prioriterar att lägga sin fritid på föreningsarbete. Även det perspektivet nämndes av föreningarna under svagheter, genom deras synpunkt att det är alltför få av medlemmarna som är aktiva och engagerar sig i arbetet, vilket innebär att arbetsbördan blir hög för ett mindre antal.

Några av föreningarna ser att drift och underhåll av den bebyggelse som man äger och/eller förvaltar är dyr och betungande. Likaså kan man se att förvaltningen av de föremålssamlingar och arkiv hembygdsföreningarna betraktas som ett hot. Detta avser både att denna verksamhet tenderar att ta mycket tid i föreningen och att samlingar, byggnader och arkiv kan förstöras av brand eller bli stulna.

Ett fåtal nämner större förändringar i samhället som hot mot hembygdsföreningarna. Här nämns exempelvis den pågående trenden om avfolkning av landsbygden och förändringar i jordbruket.

Bilaga 1 Idéer och goda exempel

Här presenteras några av de idéer och exempel som hembygdsföreningarna i Västra Götaland delat med sig av i sina SWOT-analyser. Detta är inte en komplett förteckning, men kan vara utgångspunkten för en idésamling för hembygdsföreningarna.

- Berätta om andra världskriget i skolan.
- En gemensam stipendietävlingen för skolan, som den Bohusläns hembygdsförbund anordnar varje år.
- Ha en ungdomsrepresentant i styrelsen.
- Starta en ungdomssektion inom Sveriges hembygdsförbund.
- Ordna lovaktiviteter för skolelever, t ex på sportlovet.
- Medeltidsteater för unga i samarbete med studieförbund.
- Bjuda in kommunpolitiker till föreningen.
- Gemensamma aktiviteter 1 gång/år, antingen mellan olika närbelägna hembygdsföreningar eller mellan olika sorters föreningar i t ex samma kommun.
- Samarbeta med bussbolag, resebyråer och guider kring kulturturism lokalt.
- Samarbeta med ett t ex ett närbeläget vandrarhem kring upplevelser med utgångspunkt i lokalhistoria.
- Slå samman några närbelägna hembygdsföreningar som enskilt har få medlemmar till en förening, för att underlätta styrelsearbetet och aktiviteter.

Dalslands Fornminnes- och Hembygdsförbund

Agenda Kulturarv

Hemarbetsuppgift att diskutera i dalsländska hembygdsföreningar sommaren 2003

Lämna gärna Era svar skriftligt när vi träffas i Håverud den 30 augusti ! Svaren ska vara anonyma.

Styrka

Vad är hembygdsrörelsens styrka när det gäller att främja och vårda det dalsländska kulturarvet ? Ange så många "förträffligheter" som möjligt och rangordna dem sen.

Hur fungerar samarbetet med myndigheter som länsmuseum, kommun, länsantikvarie, länsarbetsnämnd, skola, universitet och högskola, studieförbund osv. ?

Förekommer det samarbete mellan hembygdsrörelsen och andra ideella organisationer ?
Ange vilka ?

Vad kan förbättras ?

Andra önskemål och ideer ?

Svaghet

Vad är hembygdsrörelsens svaghet när det gäller att främja och vårda det dalsländska kulturarvet ? Ange så många svaga punkter som möjligt och rangordna dem sen.

Finns det brister i hembygdsföreningarnas och hembygdsförbundets marknadsföring av verksamheten ?

Hur är kontakterna med massmedia ?

Vad kan tidningar och radio göra för att förbättra kunskapen om kulturarvet i Dalsland ?

Finns det fler aktörer som borde aktiveras när det gäller Dalslands kulturarv ?

Är det för många instanser som sysslar med kulturmiljövård idag ?

Vet allmänheten vart man ska vända sig när det gäller olika kulturarvsfrågor ?

Hur är relationerna mellan hembygdsföreningarna och de politiska organisationerna ?

Ordförande
Sven-Olov Andreasson
Strandstigen 6
666 30 BENGTSFORS
Tel 0531-12050

Sekreterare
Bo Andersson
Eriks väg 6
464 50 DALS ROSTOCK
Tel 0530-20164
e-post: dalsland@spray.se

Redaktör
Ulf Ragnesten
Lenvädersgatan 1
418 35 GÖTEBORG
Tel 031-53 26 19
e-post: u.ragnesten@telia.com

Bank
Nordals Härads
Sparbank
Bankgiro
535-0426

Postgiro
95503-9
Org.nr.
862000-0458

Är det en svaghet att hembygdsrörelsen sysslar med "allt i imperfektum" för framtiden ?

Finns det brister i museiantikvariernas kunskaper och utbildning ?

Är museipersonalen "fackmässig" och "avskärmad" mot yttrevärlden ?

Vad kan vi bli bättre på ?

Vad kan myndigheterna bli bättre på ?

Ska vi prioritera mera ? Och i så fall vad ?

Möjligheter

Vilka möjligheter finns det för kulturarvssektorn i Dalsland ? Ange så många som möjligt och rangordna dem.

Vilka möjligheter finns det för hembygdsföreningarna i Dalsland ? Ange så många som möjligt och rangordna dem.

Ska vi ha "umgängesföreningar" eller "digitalföreningar" ?

Ska museerna vara träffpunkter eller "internetmuséer" ?

Är aktionsgrupper något för hembygdsrörelse och museer ?

Förslag till idéer om hur vi får fart på nya förbättringar i ekonomiskt kärva tider och moderniserar kulturarvssektorn.

Hot

Finns det några hot mot kulturarvssektorn ? Ange dem och rangordna dem.

Hur bemöter vi eventuella hot ?

Är bristen på offentlig finansiering ett hot eller en möjlighet för hembygdsrörelsen ?

Ta gärna upp egna frågor som Ni tycker att vi har missat !

Bohusläns Hembygdsförbund

agenda
kulturarv

Kommentar till *Analys kring kulturarvet ...*

Syftet med *Agenda Kulturarv* är ytterst att stärka kulturarvets ställning i samhället. En del i det arbete som initiativtagarna – Riksantikvarieämbetet, läns museerna och länsstyrelserna – startat är att undersöka andra organisationers och allmänhetens uppfattning om kulturarvet och samtidigt ifrågasätta sina egna expertroller.

Under BHF:s Kulturarvsdagar ska vi därför också granska vår egen verksamhet. Vilka styrkor har den bohuslänska hembygdsrörelsen? Vilka svagheter? Och vilka möjligheter och hot finns i vår omvärld?

Målet är alltså att via föreningarna samlas kunskap om vår verksamhet och teckna en bild av dess omvärld för att utifrån denna bild sedan ta fram en strategi för hur vi ska kunna utveckla våra styrkor och möjligheter, minska våra svagheter och undvika – eller möta – hoten. Det gäller då inte så mycket att leta efter ny information som att sammanställa och analysera det "alla redan vet".

Det vi kommer fram till ligger sedan till grund för en gemensam handlingsplan, som BHF tar fram och som ska ingå som underlag för Agenda Kulturarvs handlingsprogram för Västra Götaland.

För att underlätta diskussionen ute i föreningarna har vi tagit fram bif. mall och föreslår följande arbetsgång:

1. Starta med *brainstorm* (10-15 min). Det brukar vara lättast sättet att bryta gamla invanda tankebanor; den enes associationsbanor inspirerar de andra att tänka vidare. Spåna fritt men utan att fastna i diskussioner. Inget är rätt och inget är fel.
2. *Sammanställ* och *utvärdera* (30-35 min) Sortera och gruppera i undergrupper. Skilj på det *Ni vet* och det *Ni tror*. *Rangordna* – vad känns mest angeläget?
3. *Diskutera* åtgärder: Hur gör vi för att
 - behålla och förbättra våra styrkor?
 - minimera våra svagheter?
 - tillvarata våra möjligheter?
 - förebygga och möta hot?

Med *styrkor* menas de fördelar och positiva företeelser som finns i föreningen och i dess verksamhet. Vad fungerar bra? Vad är föreningen särskilt stolt över? Vilka är de positiva effekterna av föreningens arbete?

Var inte blygsam utan realistisk och ärlig. Fundera också över vad som skapar förutsättningarna för varje identifierad styrka.

Svagheter – ja, vilka svaga punkter finns i föreningens organisation och arbetsätt? Vad är Ni missnöjda med? I vilka sammanhang åstadkommer föreningen inte det den vill?

Möjligheter – här gäller att identifiera relevanta *externa* faktorer som har positiv inverkan på föreningens verksamhet. Identifiera trender och tendenser i föreningens omvärld. T ex ändrade sociala mönster, nya samarbetspartners, ändrad ekonomisk struktur.

Hoten är utifrån kommande omständigheter eller förändringar som har eller kan komma att ha en negativ inverkan på föreningen eller dess verksamhet. Vilka problem och hinder för verksamheten finns idag? Vad är motigast? Vilka frågor har Ni svårt att få gehör för?

För att vi ska hinna göra en sammanställning av Era analyser så att den kan diskuteras vid Kulturarvsdag nr 2 (18/19 oktober) **behöver vi få en kopia av Era svar senast 1 oktober**. Skicka detta till Jan Sjöberg, Klockarevägen 21, 463 75 Hjärtum.

Föreningens namn:

Analys kring kulturarvet och bemygdingsföreningarna

OMRÅDE	STYRKOR	SVAGHETER	HOT	MÖJLIGHETER
1. Föreningens möjligheter att bevara och leverandegöra sin del av det bohustländska kulturarvet	Föreningen finns i ett område som är av riksintresse både ur miljösynpunkt och historiskt sett.	Kommunal uppmärksamhet av över stängandet saknas.	Tidens tand som tar på både material och miljö.	Att utnyttjas ny teknik för bevarande och exponering av föreningens material.
2. Rätt och fel i föreningens nuvarande prioriteringar av sin verksamhet	De deltagar antalet är mycket stort, de arrangemang förningen står för känns pavoriteringen rätt.			Att under sommarmånaderna ha aktiviteter som fångar upp turisternas intresse för vår bygd.
3. Framtiden för föreningen – optimism eller pessimism. (Styrelse- & medlemsrekrytering t ex)	Styrelsen har genom åren varit stabil. Medlemsantalet ökar stadigt.	Ungdomsrekryteringen.	Fästheten där bemygdelsemuseet är ingymt ögs av pastoratet. Byggnaden är från 1700-t.	Att genom och "mun till mun" metoden göra reklam för vår verksamhet.
4. Kulturturism – hot eller chans till utveckling av hembygden?	Chans: Vårt läge är positivt både vad det gäller turismen och de fasta förmögenheten som finns.	Svårt att förutse vad detta kan ge i utveckling av utbygden.	Nedsättning	Att vid de fasta förmögenheten som finns göra reklam för förningen.
5. Medlemmarnas engagemang för kulturarvet	Muycket stort engagemang från medlemmarna.	Den höga medelåldern.	→	Genom att engagera medlemmarna i skulder och gåva i hembygden miljö och kulturhistoriskt perspektiv.
6. Ungdomarnas engagemang för kulturarvet	Startar i skolan.	Skolepersoners engagemang.	←	Att föreningens medlemmar informerar i skolorna.
7. Samarbetet med Bohustlänns Hembygdsförbund. (Lärna gjarna också önskemål om vad BHF ska ägna sig mer/inde åt. T ex flerfärdse kurser)	Samarbetet har hittills varit gott.			
8. Samarbetet med Bohustlänns museum/KVC	Föreningen har fått oerhört mycket hjälp av KVC och Bohustlänns museum.		Ekonomisk neddragning.	Ett fortsatt gott samarbete för utbyte av kunskaper.

Föreningens namn:

Analys kring kulturarvet och hembygdsföreningarna

	STYRKOR	SVAGHETER	HOT	MÖJLIGHETER
9. Samarbetet med kommunen/kommunpolitikerna	Vi får hjälp och stöd då vi ber om det. Flera av våra politiker är medlemmar i föreningen.		Minskade anslyg till föreningen	Föreningen visar konkret vilka som blivit gjordt och det är bra som prägar.
10. Samarbetet med skolorna	Skolorna i omedelbar närhet till musset visar intresse.	Skolans minskade kostnader för transporter.	Ungdomarna i träng ålder missar möjligheten att lära känna sin hembygd.	Att föreningsmedlemmar kommer hit skolan och berättar.
11. Samarbetet med studieförbunden	Är gott.		Minskade anslyg	Samarbetet med kursen i föreningsens intresse områden.
12. Samarbetet med andra organisationer (lokalförbundska föreningar, byalag, skårgårdsråd m fl)	Gott samarbete med samhällets föreningar, om. Även samarbete med rikstäckande föreningar.			Ett utökat samarbete.
13. Kontakter/samarbete med media	Samarbetet med lokaltidningar och radio gott.	Spridning av lokaltidning till turister.	Priserna på annonsering i dagspressen.	Information om verksamheten i föreningen.
14. Föreningens ekonomi	Ekonomin är efter omständigheterna god.	Beroendet av anslyg från stiftelser mm.	Minskade anslyg till föreningen.	Indemans förnyade och utökat arbete. Långt försäljningsöcker.

**Bilaga 5 Brev och exempel på svarsenkät
till hembygdsföreningar inom
Västergötlands Hembygdsförbund**

agenda **kulturarv** västra
götaland

LÄNSSTYRELSEN VÄSTRA GÖTALAND
GÖTEBORG 2003-10-23

2003 -12- 08

**Till alla hembygdsföreningar inom
Västergötlands Hembygdsförbund**

Agenda Kulturarv är en nationell satsning för att diskutera och utveckla kulturarvets roll i samhället. Länsstyrelserna, läns museerna och Riksantikvarieämbetet är tillsammans initiativtagare till Agenda Kulturarv, men nationellt har även bland andra Sveriges hembygdsförbund och Kommunförbundet deltagit. I arbetet med Agenda Kulturarv i Västra Götalands län finns Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen och alla museer med regionala uppdrag.

Hembygdsförbunden i Dalsland och Bohuslän har under 2003 medverkat i Agenda Kulturarv bland annat genom att låta sina hembygdsföreningar genomföra analyser av sin verksamhet. Resultaten från analyserna kommer att utgöra en av grundstenarna för ett övergripande handlingsprogram för kulturarvsarbetet i Västra Götaland.

Nu har även hembygdsföreningarna i Västergötland chansen att påverka genom att bidra med analyser av sin verksamhet. Det arbetssätt som valts för analysen är den sk. SWOT¹-modellen. Genom denna beskrivs föreningens styrkor, svagheter, möjlighet och hot. Målet är att via hembygdsföreningarna samla in kunskap och utifrån den ta fram en strategi för hur vi kan utveckla våra styrkor och möjligheter, minska våra svagheter och undvika eller möta hoten. Varje förening skickar in ett dokument, där frågorna lämpligen först diskuterats vid ett föreningsmöte.

Hembygdsföreningarnas analyser sammanställs av antikvarie Ylva Blank vid Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen Västra Götaland. När sammanställningarna är klara skickas rapporter till hembygdsförbunden, som i sin tur kan sprida informationen vidare till lokalföreningarna. Om du undrar över något så slå mig en signal eller skicka en e-post.

För att sammanställningarna ska hinnas med inom projektiden behöver jag era svar *senast den 5 december 2003*. Använd gärna den bifogade mallen och skicka tillbaka svaren i det medsända svarskuvertet. Det går även bra att svara elektroniskt. På hemsidan: www.agendakvast.nu finns mallen i wordformat under fliken "Dokument". E-posta dokumentet till mig.

På hemsidan finns också mer information om det regionala arbetet med Agenda Kulturarv. Om hela den nationella satsningen finns information på www.agendakulturarv.se.

Vänliga hälsningar

Ylva Blank

Länsstyrelsen Västra Götaland
403 40 Göteborg

tel direkt: 031-60 52 88 e-post: ylva.blank@o.lst.se

¹ SWOT är engelska och står för Strengths (styrka), Weaknesses (svaghet), Opportunities (möjligheter), Treats (hot)

2003 -12- 08

STYRKOR

Vilka är föreningens fördelar? Vad gör vi bra?
Vilka positiva effekter kan vi se av vårt arbete?

Vad får vi beröm för?

Lista vilka andra organisationer (tex föreningar, studieförbund, skolan, museer etc) som föreningen samarbetar eller har samarbetat med. Vad består samarbetet i?

1. Hembygdens bevarande och dess historia väcker större och bredare intresse.
2. Anordnande av valborgsmässorfirande, kyrkogårdsvandringar, Julmarknad, flyttning av 1700-tals stuga till annan plats. Anläggande av vandringsled, studieresa.
3. Relativt bra deltagande på arrangemangen.
4. Bra aktiviteter och engagemang.
5. Samarbetspartners:
Pastoratet
Bygdånds-förening
Vi Unge
Studieförbundet Vuxenskolan
Samarbetet sker i samband med tidigare nämnda arrangemang.
Nätverk mellan hembygdsför. i kommunen.

SVAGHETER

Vad i föreningen och föreningens verksamhet kan förbättras? Vad gör vi inte bra?

Vad är vi missnöjda med?

Vad är andra missnöjda med i föreningens verksamhet?

I vilka sammanhang när vi inte ditt vi vill?

Saknas samarbete med någon eller några organisationer?

- 1 o 2. Informationen. Arbete pågår med att skapa gemensamt informationsblad samt information via internet och gemensam hemsida.
3. Bredda engagemanget utanför styrelsen.
Fler skulle kunna vara med i arbetet kring flyttningen och uppförande av hembygdsstugan, samt anordnande av julmarknad.
4. Såvitt vi vet i styrelsen är det inget speciellt.
5. Se svar på 1o2.
6. Vi har i stort sett samarbete med alla på orten förekommande föreningar.

MÖJLIGHETER

Vilka omständigheter har eller kan komma att ha en positiv inverkan på föreningen?

Vilka tendenser i samhället är intressanta för oss?

I vilka frågor märker vi ett ökat intresse?

Vilka möjligheter till samarbete finns?

Tänk också på vilka positiva effekter de uppräknade möjligheter kan få för föreningen.

1. Färdigställande av hembyggsstugan där vi kan erbjuda olika former av aktiviteter.
2. Det ökade intresset för den historiska bakgrunden.
3. Se ovan.
4. Möjligheterna till samarbete är bra.

HOT

Vilka problem med och hinder finns idag för föreningen?

I vilka frågor minskar intresset för föreningens verksamhet?

Var och i vilka frågor har vi svårt att få gehör?

I vilka frågor körs våra synpunkter över?

Fundera över vad som ger upphov till att föreningen uppfattar något som ett hot.

1. Tidsspelet och svårigheten att rekrytera tillräckligt engagerade människor.
2. Ingen speciell fråga kan här anges.
3. Gehör för frågorna upplever vi att vi får.
För vår del handlar det mera om delaktighet och engagemang som är svårt att få i tillräcklig omfattning.
4. Vi anser oss inte direkt överkörda i några sammanhang.

Bilaga 5 Förteckning över hembygdsföreningarnas samarbetsparter

- Arbetsförmedlingen, fackförbund och AMF
- Arbetsgruppen för utveckling av Örslösabygden
- Artilleriavdelningen
- Biblioteket
- Bildarkivet
- Biodlarförening
- Bokenäsets framtid
- Borås museum
- Byalag
- Bygdegårdsförening
- Bygderåd
- Bygdespelmän
- Centerns Kvinnoförbund
- Dragspelsklubb
- Ekomuseet i Falbygden-Ätradalen
- Fiskevårdsområdesförening
- Folkdansgillet
- Frikyrkorna
- Friluftsförbundet
- Frälsningsarmén
- Föreningen Kulturmark
- Föreningsarkiv
- Föreningsgården
- Glasbruksmuseet i Surte
- Gudhems klostermuseiförening
- Hembygdsförbundet
- Hembygdsföreningar
- Hembygds-krets
- Hemslöjdsförening
- Hemvärnet
- Historieförening
- Hornbore ting
- Hushållningsgille
- Idrottsförening
- Industrier och affärsidkare i bygden.
- Intresseföreningen för Grebbans kvarn
- IOGT
- Kommunen
- Konstföreningen
- Kulturskolan och amatörteaterförening
- Kören
- Lions club
- LRF (Lantbrukarnas Riksförbund)
- Länsantikvarien
- Länsarbetsnämnden
- Länsmuseum
- Länsstyrelsen
- Mossebo Vi unga
- Museer
- Musikkåren
- Musikskolan
- Naturskyddsföreningen lokalt
- Pensionärsorganisation
- Projektgrupp för Backens skolmuseum
- Regionmuseum Västra Götaland
- Repslagarmuseet i Älvängen
- Riksantikvarieämbetet
- Röda korset
- Samhällsförening
- Scouterna
- Sjuntorps trädgårdsförening
- Sjöräddningen
- Skola och förskola
- Släktforskarförening
- Smådjursförening
- Sockenförening
- Sotenäsgillet
- Stiftelsen Klevs gästgiveri
- Stiftelsen Skene-Örby Hembygds fond för Skene lasarett
- Stifts- och landsbiblioteket i Skara
- Studieförbundet
- Svenska kyrkan
- Syföreningen Ljus
- Teatergruppen Eldrimner
- Trädgårdsodlare
- Turistbyrå
- Turistförening
- Weimer
- Vägverket
- Vänermuseum
- Västergötlands museum

**LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND**

Kulturmiljöenheten

2004:30

Ekelundsgatan 1, 403 40 GÖTEBORG

Telefon 031-60 50 00, Fax 031-60 52 09. ISSN 1403-168X